

Ylisukupolvinen vuorovaikutus lasten ja ikäihmisten välillä

Kirjallisuuskatsaus

Joni Mustonen

OPINNÄYTETYÖ
Tammikuu 2020
Hoitotyön koulutusohjelmat
Sairaanhoitajakoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitajakoulutus

Mustonen, Joni
Ylisukupolvinen vuorovaikutus lasten ja ikäihmisten välillä
Kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyö 37 sivua, joista liitteitä 10 sivua
Tammikuu 2020

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia ylisukupolvista vuorovaikutusta lasten ja ikäihmisten välillä. Työssä vastataan kysymyksiin: millaista ylisukupolvinen vuorovaikutus on ja millaisia vaikutuksia sillä on lapsiin ja ikäihmisiin.

Tutkimuksen teoreettinen aineisto kerättiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena englanniksi tehdystä tutkimusaineistosta. Tutkielman aineisto koostui 14 tieteellisestä artikkelista. Tutkielman teoreettinen lähtökohta oli ylisukupolvinen vuorovaikutus lasten ja ikäihmisten välillä.

Tutkimustuloksista ilmenee, että ylisukupolvinen vuorovaikutus tarkoittaa yhdesäoloa sekä leikkejä, pelejä, lukemista, taidetta ja urheilua. Sen vaikutukset ovat lasten positiivisemmaksi muuttunut asenne ikäihmisiä ja ikääntymistä kohtaan, sekä ikäihmisillä elämän merkityksellisyyden lisääntyminen. Kokemus oli lähes aina positiivinen ja vastaavanlaista toimintaa haluttiin jatkaa myös tulevaisuudessa. Tulokset antavat selvää osviittaa siihen, että ylisukupolvinen vuorovaikutus on toimiva lääke yksinäisyyden vähentämisessä.

Asiasanat: ylisukupolvisuus, vuorovaikutus, lapsenkehitys, toimintakyky, yksinäisyys

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing and Health Care

Mustonen, Joni
Intergenerational interaction between children and aged people
Literary Review

Bachelor's thesis 37 pages, appendices 10 pages
January 2020

The purpose of this study was to produce literary review about intergenerational interaction between children and aged people. The research questions were: What is intergenerational interaction like and what kind of effects does it have on children and aged people.

Theoretical material was collected structurally from international databases. 14 articles were chosen in the end. Theoretical starting point was intergenerational interaction between the children and aged people. The aim of the study was to increase the knowledge of intergenerational interaction.

The results revealed that intergenerational interaction is being together, functional playing, reading, practising arts, making music or playing sports. The impacts were that the children's attitude towards the elder generations became more positive. Elderly participants felt that the life was more meaningful after programs. Participants enjoyed mostly the programs and wanted to continue with intergenerational activities.

Key words: intergenerational relations, social development, ability to function, loneliness

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	Teoreettiset lähtökohdat	7
	2.1 Ikäihmiset.....	7
	2.2 Lapsi ja lapsuus	8
	2.3 Ylisukupolvisuus, lapsi ja ikäihminen	9
	2.4 Vuorovaikutus ja ylisukupolvinen vuorovaikutus	10
	2.5 Ylisukupolviset vuorovaikutussuhteet yksinäisyyden ehkäisijänä.	11
3	Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	14
4	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	15
5	Kirjallisuuskatsauksen tulokset	17
	5.1 Lasten asenteet paranivat ja ikäihmiset saivat uutta merkitystä elämälleen.....	17
	5.2 Järjestäminen työlästä	17
	5.3 Vuorovaikutuksellista itseilmaisua ja kirjojen lukemista yhdessä .	18
	5.4 Kirjallisuuskatsauksen keskeisimmät löydöt.....	19
6	Pohdinta.....	20
	6.1 Tulokset	20
	6.2 Eettisyys ja luotettavuus.....	21
	6.3 Lopuksi.....	22
	LÄHTEET	24
	LIITTEET	28
	Liite 1. Artikkeleiden hakuprosessi.....	28
	Liite 2. Hakusanataulukko.....	30
	Liite 3. Hakulausekkeet.....	31
	Liite 4. Aineistotaulukko	32

1 JOHDANTO

Perhesuhteet muuttuvat ja ihmiset ovat itsenäisempiä kuin koskaan. Yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa puhutaan ikäihmisten yksinäisyydestä sekä myös lasten yksinäisyydestä. Outi Kauko (2018) on kirjoittanut väitöskirjan *Lasten yksinäisyys perhesiirtymissä*. Lapsille sosiaalisen elämän kaventuminen nähdään haitallisena, jossa ongelmana on erityisesti vanhemman poissaolo (Kauko 2018, 75-76). Kehittyvä teknologia mahdollistaa monien asioiden hoitamisen sijainnista riippumatta, ja sosiaalinen media lisää sähköisesti välittyvää vuorovaikutusta. Nämä yhdessä kuitenkin lisäävät eristäytyneisyyttä ja vääristävät ihmisten välistä vuorovaikutusta. (Primack ym. 2017, 13-16.) Toisaalta yksinäisyyttä myös vähennetään esimerkiksi lisäämällä ikäihmisten ja lasten välistä vuorovaikutusta. Toimia yksinäisyyden vähentämiseksi kuuluisi kuitenkin merkittävästi lisätä.

Tämän amk-opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla tietoa ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta lasten ja ikäihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Tarkoituksena on esimerkiksi pyrkiä selvittämään, millaisia vaikutuksia ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on lapsiin ja ikäihmisiin sekä millaista on ylisukupolvinen vuorovaikutus. Työn tavoite on lisätä tietoa ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta lapsen ja ikäihmisen välillä. Tiedon lisäämisen tavoitteena on löytää keinoja lapsien ja ikäihmisten yksinäisyyden vähentämiseksi. Yksinäisyys käsitteenä onkin tässä tutkimuksessa keskeisessä osassa. Yksinäisyyden vähentämisen tärkeyttä perustellaan teoriaosiossa.

Ikäihmiset ja lapset ovat monessakin mielessä erilaisia ihmisryhmiä. Ammattiin opiskelu, kumppanin löytyminen ja perheenperustaminen ovat lapsella vielä edessä (Finlex 2019). Ikäihminen on jo tämän kaiken elänyt ja hänen omat lapsensa ovat jo aikuisia (Tilastokeskus 2018). Ikäihminen on voinut jopa jo leskeytyä, mutta lapsuuttansa elävä ei vielä ole edes aloittanut puolison etsintää. Yhdistäviäkin tekijöitä näillä ihmisryhmillä on paljon. Esimerkiksi molemmat ovat iältään ei-työikäisiä sekä molemmissa ikävaiheissa yksilö tarvitsee sosiaalisen verkoston (Finlex 2019; Eläketurvakeskus 2019). Yhteiskunnallisesti määriteltynä molemmat elävät ihmisen elämää, johon kuuluvat lapsuus ja vanhuus.

Yli 13 vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset eivät ole mukana tässä työssä. Nuoruus on toisaalta tärkeä tekijä ylisukupolvisessa vuorovaikutuksessa, sillä lapsista tulee ajan saatossa nuoria. Nuorten ja ikäihmisten välisestä ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta kuuluisi tehdä kuitenkin eri tutkimus.

Ajan kuluessa tullaan myös siihen tilanteeseen, kun ikäihminen kuolee. Vaikka kuolema onkin yhtä luonnollinen asia kuin syntymä, vältellään siitä puhumista (Jäntti-Leivo 2018, 45). Kuolema on osa ikääntymistä, joten sillä on roolinsa ylisukupolvisessa vuorovaikutuksessa. Perinteisessä perheessä, kulttuurista riippuen, on luonnostaan ylisukupolvista vuorovaikutusta, niinpä myöskin isovanhemman kuolema käsitellään perheen ja suvun sisällä.

Nykyään eletään ja pysytään pitkään terveenä, joten isovanhemmat voivat toimia kasvatustehtävässä vanhempien rinnalla. Joskus kuitenkin suvussa voi olla risti-riitoja, jotka aiheuttavat yhteydenpitoon ongelmia (Tontti 2011, 63). Tässä työssä tutkittava ylisukupolvinen vuorovaikutus olisi mahdollista myös niille ikäihmisille ja lapsille, joilla yhteydenpito on katkennut. Mahdollista se olisi myös niille, joilla ei ole omaa perhettä, lapsenlapsia tai isovanhempia. Työ on monitieteellinen ja sillä tuodaan tietoa hoitotieteen piiriin niin sosiaali-, liikunta-, yhteiskunta- kuin kasvatustieteistä sekä psykologiasta.

2 Teoreettiset lähtökohdat

Tässä osiossa käydään läpi tutkimuksen keskeiset käsitteet. Yksinäisyys ja sen vaikutukset sekä ylisukupolvinen vuorovaikutus avataan siten, että voidaan nähdä selkeä perustelu ylisukupolvisen vuorovaikutuksen lisäämisen mahdollisista hyödyistä. Luvussa esiteltävät käsitteet muodostuivat keskeisiksi tutkimuskysymysten, työn tarkoituksen ja työn tavoitteiden kautta.

Kauko (2017, 76) kirjoittaa, että kaikki vuorovaikutus ei ole aina saman arvoista. Esimerkiksi kaveri ei voi korvata vanhemman läsnäoloa (Kauko 2017, 76). Toisaalta yksinäisyys voidaan nähdä myös vuorovaikutuksen vastakohtana – ihminen on joko vuorovaikutuksessa jonkun kanssa tai sitten hän on yksin. Tärkeää on ymmärtää yksinäisyyteen ja vuorovaikutukseen liittyvät sosiaaliset tekijät lapsen kehityksen ja ikäihmisen toimintakyvyn ylläpitämisen näkökulmista. Tieto etsittiin hakemalla mahdollisimman uusia pro gradu -tutkielmia sekä väitöskirjoja ja lukemalla tutkittuun tietoon perustuvia suosituksia. Vuorovaikutuksen lisääminen on yksinäisyyden vähentämistä!

2.1 Ikäihmiset

Ikäihmisellä tarkoitetaan ihmistä, joka iältään voisi olla lapsen isovanhempi. Tämä arvio tehdään siitä missä iässä ihmiset keskimäärin hankkivat ensimmäisen lapsen. Ensisynnyttäjien keski-ikä on 29v (Tilastokeskus 2019). Tämä ikä voidaan kertoa kahdella, jolloin saadaan arvio siitä milloin keskimäärin tullaan isovanhemmiksi. Tästä matemaattisesta päättelystä tulokseksi saadaan 58 vuotta. Ensimmäinen lapsenlapsi olisi leikki-iässä vanhemman sukupolven ollessa keskimäärin noin kuusikymmentä vuotta.

Siinä missä lapsen kohdalla puhutaan tarpeista, jotta lapsi kehittyisi hyvää elämää eläväksi aikuiseksi, puhutaan ikäihmisen kohdalla usein toimintakykyä ylläpitävistä tarpeista. Myöhäisellä iällä toimintakykyä parantavia tekijöitä ovat sosioekonominen asema, aktiivinen elämä ja hyvät elintavat. Sosioekonomisella asemalla tarkoitetaan tuloja, ammattia ja koulutusta. Toimintakyvyllä tarkoitetaan yksilön kykyä selviytyä arkitöistä ja toisaalta yksilön kokemusta omasta tervey-

dentilastaan. Leskeksi jäämisessä on kokonaan yksin jäämisen riski, minkä katsotaan merkittävästä alentavan ikäihmisen toimintakykyä. Kun taas puolison ollessa tukena ei toimintakyvyn aleneminen varsinaisesti heikennä selviytymistä. (Blomgren 2008, 244-263 & Laukkanen 2008, 261-272, Parkkisen 2015, 26-27 mukaan.)

Ikääntyminen ja vanhuus ovat osittain aikataulutettuja yhteiskunnassamme. Vuonna 2017 eläkkeelle siirryttiin keskimäärin 61 vuoden iässä (STTK 2018). Elämän loppuvaiheen hoidossa tehdään usein elvytyskieltopäätös ja kuolemaan tekevälle saatetaan tehdä saattohoitopäätös. Näillä päätöksillä ihmisen vanheneemisesta kohti kuolemaa tehdään mahdollisimman kivuton ja arvokas. (Valvira 2019; Terveyskylä 2019.)

2.2 Lapsi ja lapsuus

Lapsena olemisella tarkoitetaan elämänvaihetta ikävuosien 0-12 välillä (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019). Perheen sisällä, isovanhemmalle aikuisetkin ovat lapsia, aikuisia lapsia. Tässä työssä lapsikäsitteellä tarkoitetaan alle 13-vuotiaista ihmistä. Lapsi tarvitsee itselleen aikuisen huoltajan.

Lapsen kehityksessä keskeisimmät peruspilarit ovat fyysinen-, motorinen-, kognitiivinen ja sosioemotionaalinen kehitys. Nämä neljä kehitysosa-alueita ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. (Lastenmielenterveystalo 2019.) Motorisella kehityksellä tarkoitetaan liikkumiskäyttäytymisen ja kehonhallinnan kehittymistä (Gallahue ym. 2012, 48, Nummisen 2016, 4 mukaan). Esimerkiksi liikuntakasvatuksessa fyysinen kehitys ja aktiivisuus ovat suoraan yhteydessä motoriseen kehitykseen (Sääkslahti 2014, Nummisen 2016, 11 mukaan). Fyysinen kehitys tarkoittaa biologista kasvua (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019). Sosioemotionaalisella kehityksellä tarkoitetaan lapsen sosiaalisen ja tunne-elämän kehityksen kokonaisuutta (Lipton & Nowicki 2009, Dowling 2010, Paavola 2011, Niskasen 2017, 1 mukaan). Kognitiivisilla taidoilla tarkoitetaan tiedollista osaamista kuten havaintotoimintaa, muistamista, kieltä ja ajattelua (Piaget 1988, Melvaskoski & Sieppi 2018, 9-13 mukaan).

Lapsen ikävaiheet ovat joiltain osin normitettuja. Lapsen oppivelvollisuus alkaa seitsemän vuoden iässä (Finlex 2019). Esiopetuksesta on säädetty perusopetuslaissa ja se on osa lapsen oppitaivalta. Peruskoulu yhdessä esiopetuksen kanssa antaa perustan elinikäiselle oppimiselle. (Opetushallitus 2019.) Ennen esikouluun menoa lapsi on päivät joko kotonaan tai päivähoitossa. Alle kouluikäisen lapsen kehitystä seurataan neuvolakäynneillä sekä kolmella laajalla terveystarkastuksella. (Thl 2019.) Onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä lapsen itsetunnon kehitykselle. Harrastuksissaan lapsi voi saada kokemuksia onnistumisista ja näin koulussa tapahtuneet epäonnistumiset eivät välttämättä haittaa itsetunnon kehitystä. (Vainio 2014, 38-40.) Lapselle on tärkeää tunne siitä, että hänen omat vanhempansa hyväksyvät hänet, mutta myös muiden aikuisten hyväksyntä on lapselle tärkeää (Ukkonen-Mikkola 2011, 131).

2.3 Ylisukupolvisuus, lapsi ja ikäihminen

Tässä työssä ylisukupolvisuudella tarkoitetaan, että yhtä aikaa on olemassa vähintään kolme sukupolvea, joista ensimmäinen sukupolvi on syntynyt ensin ja kolmas sukupolvi viimeisenä. Ylisukupolvisuuden määritelmässä hypätään sen toisen sukupolven yli. Tässä työssä ei kuitenkaan olla suvun sisällä eli sukupolvi on laajempi käsite, joka ei varsinaisesti viittaa suvun sisäiseen järjestykseen vaan koko väestön ikähaarukkaan (0-12v), joka on suhteessa toiseen ikähaarukkaan (60-111v). Suomen vanhin ihminen on 111v (Turun Sanomat 2018). Ylisukupolvisuuden rinnakkaiskäsitteenä on monisukupolvisuus, joka usein tarkoittaa myös ylisukupolvisuutta.

Aiemmassa ikäihmisen kappaleessa saatiin ikäihmisen iäksi 58 vuotta, josta ilman matemaattista tarkastelua asetetaan ylisukupolvisuuden määritelmässä ikäero 50 vuoteen. Tässä työssä ei ikäeron tarkka määrittäminen ole mielekäästä työn tavoitteen kannalta. Tavoite on tiedon lisääminen ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta. Tiedonhaun kannalta ikäeron tarkka määrittäminen ei ole edes mahdollista.

Tarkastelukulmia ikään ja ikääntymiseen -kirja kertoo sukupolvikäsitteestä siten, että on tiettyjä ajanhetkiä, jolloin ollaan tietyn yhteiskunnan lapsia, nuoria, keskiikäisiä tai vanhoja riippumatta siitä, ovatko he sukua keskenään (Marin 2001, 41).

lällä myös normitetaan yksilön kasvua ja kehitystä. Vauvaikä, lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus ovat kaikki ikävaiheita, joihin liittyy monia juridisia sekä kulttuurisia normeja, oikeuksia ja velvollisuuksia (Lallukka 2003, 13; Ympäristöministeriö 2016; InfoFinland 2019; Thl 2019).

2.4 Vuorovaikutus ja ylisukupolvinen vuorovaikutus

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan sosiaalista kanssakäymistä, joka voi olla ruuanlaittoa, käsitöitä, taiteellista yhteisilmaisua, leikkiä, pelaamista, liikuntaa tai keskustelua (Weckström 2017, 12; Väestöliitto 2019). Väestöliitto (2019) kirjoittaa vuorovaikutuksen olevan kahden tai useamman ihmisen välistä vastavuoroista kommunikaatiota. Vuorovaikutus on myös yhdessä olemista, joka voi olla sanoja puhetta, eleitä, ilmeitä, ääntelyä sekä katsetta. (Väestöliitto 2019.) Sosiaalista kanssakäymistä yritetään myös lisätä Somen ja erilaisten sähköisten keskustelualustojen avulla. Näiden ei katsota kuitenkaan voivan korvata kasvotusten tapahtuvaa vuorovaikutusta. (Väestöliitto 2019.) Laura Pönkänen (2017) kirjoittaa elävän ihmisen katseen ja läsnäolon vaikuttavan aivojen tiedonkäsittely- ja lähestymismotivaatio-osiin sekä autonomiseen hermostoon enemmän kuin kasvokuvat internetissä. Aidon ihmisen ja kuvan välinen ero oli selkeä, vaikka vuorovaikutusosapuolet katsoivat toisiaan lasi-ikkunan läpi. (Pönkänen 2017, 37-48.) Lasten ja vanhusten kohtaamisten vaikutuksia ovat lapsen itsetunnon koheneminen ja sosiaalisten taitojen kehittyminen. Samoissa kohtaamisissa vanhukset saavat elämälleen vaihtelua ja emotionaalista sisältöä. Tapaamiset lisäävät myös ikäihmisen kompetenssin tunnetta. (Ukkonen-Mikkola 2011, 157-158.)

Ylisukupolvisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan kahden sukupolven välistä vuorovaikutusta siten, että hypätään yhden sukupolven yli. Perheen sisällä tämä tarkoittaa, että isovanhemmat ovat vuorovaikutuksessa lastenlastensa kanssa.

Esimerkkejä ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta Suomessa ovat Vauvojen värikylpy Tampereella, Koulumummot Parkanossa, päiväkotilasten vierailut ikäihmisten palvelutalossa Lahdessa (Yle 2015; Yle 2016; Vauvojen värikylpy 2019). Trendinä on myös ollut, että päiväkoteja ja ikäihmisten palvelukeskuksia yhdistetään samaan kiinteistöön, jolloin monisukupolviset vuorovaikutustilanteet ovat helposti järjestettävissä (Ukkonen-Mikkola 2011, 1; Yle 2016). Tampereella toi-

miva Violakoti on samassa rakennuksessa kaupungin neuvolan kanssa. Mahdollisuuksistaan huolimatta ilmeisesti nämä kaksi tahoja eivät tee juurikaan yhteistyötä. Samassa kiinteistössä oleminen on jo hyvä aloitus ylisukupolvisen vuorovaikutuksen lisäämiselle, mutta sitä ei vielä voida pitää ylisukupolvisena vuorovaikutuksena. Vaarana on siis, että lasten ja ikäihmisten -keskukset jäävät irrallisiksi yksiköiksi.

Suomessa keskimääräinen elinajanodote on 81 vuotta (Huttunen 2018). Ylisukupolvisessa vuorovaikutuksessa on huomioitava myös kuoleman mahdollisuus ja väistämättömyys. Nykyään ihmiset kokevat kuoleman etäännyneeksi arjestaan. Kuolema-sanaa jopa vältellään kuolinilmoituksissa. Kuolemaa pidetään kuitenkin luonnollisena osana elämää, joten kuolemasta kuuluisi puhua myös lasten kanssa oikeilla nimillä. Ei pidä esimerkiksi sanoa: nukkuu. (Jäntti-Leivo 2018, 58)

2.5 Ylisukupolviset vuorovaikutussuhteet yksinäisyyden ehkäisijänä

Kuten edellä on kerrottu, vuorovaikutus on mahdollista kahden tai useamman ihmisen välillä. Jos ihminen on yksin, hän ei voi olla vuorovaikutuksessa samaan aikaan muiden ihmisten kanssa. Suomessa yli 64-vuotiaista 11,4% tuntee itsensä usein yksinäiseksi ja 47% kokee yksinäisyyttä joskus (Tilastokeskus 2019). Lasten yksinäisyydestä kertoo esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja nuorten puhelin ja netti -raportti vuodelta 2010, jonka mukaan yli 4000 lasten yhteydenottoa liittyi yksinäisyyteen (Kauko 2012, 216).

Yksinäisyyden kokeminen ja yksinolo on hyvä osata erottaa toisistaan. Yksinoleminen voi olla joko myönteistä tai kielteistä. Tunne yksinäisyydestä ei välttämättä tarkoita, ettei ketään muita ihmisiä olisi paikalla. Yksinäisyyden tunne voi olla voimakas, vaikka ihmisiä olisi ympärillä (eksistentiaalinen yksinäisyys). Yksinololla tarkoitetaan usein itse valittua ”omassa rauhassa” olemista. Kulttuurimme antaa usein ymmärtää, että kaikki yksinoleminen on kielteistä. Yksinolo on myös osa ihmisen identiteettiä. Yksinolo voidaan mieltää ihmisen tarpeeksi, joka kuitenkin tarvitsee mahdollisuuden olla muiden ihmisten kanssa tekemisissä. (Kangas-

niemi 2005, 231-241; Marcoen & Goossens 1993, 197-199; Aaltonen & Lukkari-
nen 1999, 298-299; Larson 1999, 260-261; Uusitalo 2007, 25, Aron & Linnun
2012, 8-10 mukaan.)

Yksinäisyys voidaan jakaa sosiaaliseen ja emotionaaliseen yksinäisyyteen. Emo-
tionaalinen yksinäisyys tarkoittaa läheisen ystävän puuttumista, mikä tarkoittaa,
ettei lapsella tai ikäihmisellä ole ketään, jonka kanssa puhua ongelmistaan. So-
siaalinen yksinäisyys tarkoittaa puutteita sosiaalisessa verkostossa. Sosiaalisesti
yksinäinen kaipaisi jonkin ryhmän jäsenyyttä. Hänellä voikin olla läheinen ystävä,
mutta ei varsinaista yhteisöä. Sosiaalisesti eristäytyneen itsekontrollitaidoissa, it-
setunnossa ja -kunnioituksessa on ongelmia. Itsekontrollitaitojen kehittyminen
edellyttäisi sosiaalista vertaamista. (Weiss 1973, 18-19, 89-100, 145-152; Laine
2005, 162-163; Perlman & Peplau 1982, 128, Aron & Linnun 2012 8-10 mukaan.)
Ylisukupolvisen vuorovaikutuksen lisäämisellä pyritään yksilön, molempien tai
jommankumman, yksinäisyysmuodon vähentämiseen. Jos lapsen sosiaalinen
yksinäisyys saadaan poistettua, mahdollisesti myös läheinen ystävyysuhde voi
löytyä.

Yksinäisyys on usein seurausta monien syiden kasaantumisesta. Syitä voivat olla
kielteinen minäkäsitys, heikot sosiaaliset taidot tai tunne-elämän ongelmat. Toi-
saalta nämä voivat olla myös seurauksia yksinäisyydestä. Lapsen tai ikäihmisen
persoonassa voi olla myös yksinäisyyteen ohjaavia piirteitä kuten itsenäisyys, ar-
kuus, täydellisydentavoittelu tai hiljainen luonne. (Laine 2005, 167, Aron & Lin-
nun 2012, 23-26 mukaan.) Nämä niin kutsutut sisäiset tekijät eivät kuitenkaan
aiheuta yksinäisyyden tunnetta, jos perheessä on hyvät vuorovaikutussuhteet.
Perheen negatiiviset vuorovaikutussuhteet sen sijaan lisäävät lapsen epäluuloi-
suutta ihmissuhteissa. (Marcoen & Goossens 1993, Goossens & Marcoen 1999,
Laine 2005, Aron & Linnun 2012, 27 mukaan.) Ulkoisia tekijöitä voivat olla perhe-
suhteiden muutos, läheisen kuolema, vakava sairastuminen, muutto ja koulun
vaihtaminen (Laine 2005, 171, Kangasniemi 2008, 17, Aron & Linnun 2012, 31-
32 mukaan.) Yksinäisyyden aiheuttama kielteinen minäkäsitys voi aiheuttaa lap-
selle koulukiusaamisen kohteeksi joutumista. Sosiaalisten taitojen kehittymättö-
myys ja itsekontrollin puute voivat aiheuttaa myös kiusaajan rooliin päätyminen.
(Hodges ym. 1997, Laine 2005, Olweus 1992, 34, Keräsen 2006 11-13 mukaan.)

Kotilainen (2015) kirjoittaa pro gradu -tutkielmassaan yksinäisyyden lisäävän epäterveellisiä terveystottumuksia, heikentävän unen laatua, aiheuttaen sosiaalista ahdistuneisuutta ja lisäävän itsetuhoista käyttäytymistä (Cacioppo & Patrick 2008, 99, Hawkley ym. 2003; Hawkley & Cacioppo, 2007, Cacioppo ym. 2002, Junttila ym. 2010; Storch & Masia-Warner, 2004, Heinrich & Gullone, 2006; Schinka ym. 2012, Kotilaisen 4-5 mukaan). Toisinaan yksinäisyydellä ja syömishäiriöillä on yhteys toisiinsa (Kangasniemi 2008, 234–235, Kotilaisen 4-5 mukaan). Yksinäisyys on myös yhteiskunnallinen ongelma: yksinäisyys asettaa yksilön epätasa-arvoiseen asemaan yhteiskunnassa siinä missä alhainen tulotaso, kouluttamattomuus tai työttömyyskin (Kotilainen 2015, 100-101).

3 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla tietoa ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta lasten ja ikäihmisten välisessä vuorovaikutuksessa.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaista ylisukupolvinen vuorovaikutus on?
2. Millaisia vaikutuksia ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on lapsiin?
3. Millaisia vaikutuksia ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on ikäihmisiin?

Opinnäytetyön tavoitteena on kirjallisuuskatsauksen tulosten avulla lisätä tietoa ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta lasten ja ikäihmisten välillä.

4 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Tässä opinnäytetyössä luodaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus etsimällä strukturoidulla tiedonhaualla tieteellisiä artikkeleita ja väitöskirjoja, joiden tulokset kuvaavat ylisukupolvista vuorovaikutusta tai sen vaikutuksia. Koehakuja on tehty useista tietokannoista ja koehakujen perustellaan käytetään Cinahl- ja Psycinfo -tietokantoja sekä Finnaa. Tässä kirjallisuuskatsauksessa etsitään tietoa kaikkialta maailmasta ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta siten, että tieto on sovellettavissa myös Suomeen. Tämän vuoksi tiedonhaussa välillä joudutaan huomioidaan suurimmat kulttuuriset erot. (Liitteet 1, 2 ja 3.)

Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella voidaan kuvata tutkittavaa ilmiötä laajasti. Samalla voidaan kuvailla tutkittavaa ilmiötä monista eri näkökulmasta. (Salminen 2011, 6-12.) Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen ominaisuuksiin tutustuminen auttoi alusta asti työn suunnittelussa.

Tiedonhaun prosessin ajan ja tulosten analysoinnissa huomioidaan tutkimuskysymykset, työn tarkoitus ja työn tavoite. Tiedonhaun edetessä viitekehystä joudutaan pohtimaan usein. Esiin nousee esimerkiksi kysymys: millainen suvunsisäinen vuorovaikutus on sovellettavissa myös suvun ulkopuolelle? Teoreettista viitekehystä joudutaan myös pohtimaan tutkimuksissa, joissa ei varsinaisesti tapahdu ylisukupolvista vuorovaikutusta. Moni tutkimus on määritetty ylisukupolvisiksi, koska niissä tutkitaan esimerkiksi elintarvikkeen terveystaivaikutuksia ikäihmisillä ja lapsilla, jotka eivät koskaan tapaa toisiaan. Ylisukupolvisuus, perhe ja suku ovat käsitteinä hankalia, kun haetaan tietoa perheen ulkopuolisesta vuorovaikutuksesta. Otsikoissa esiintyy usein käsite "aikuiset lapset", joka on yleisin syy rajata tutkimus pois.

Kirjallisuuskatsaukseen halutaan tuoretta tietoa, joten alusta asti etsitään 2000-luvulla tehtyjä tutkimuksia. Sopivia tutkimuksia löytyy niin paljon, että mukaan otetaan vain vuoden 2015 jälkeen tehdyt tutkimukset.

Aineiston analysoinnissa esimerkiksi kysymykseen "*Millaista ylisukupolvinen vuorovaikutus on lapsien ja ikäihmisten välillä?*" käytetään metayhteenvedon me-

netelmää, sillä erilaisia vuorovaikutuksen muotoja voidaan näin helpommin eritellä selkeästi. ”*Millaisia vaikutuksia ylisukupolvisella vuorovaikutuksella on lapsiin ja ikäihmisiin?*” -kysymykseen käytetään metasynteesin menetelmiä, sillä vaikutuksia on kuvattu monipuolisesti.

Hakuprosessikaavio: liite 1; hakusanatauluko: liite 2; hakulauseet: liite 3

Kuten kaaviosta nähdään PsycINFO:n artikkeleita on lopullisessa valinnassa selkeästi vähemmän (n=4), sillä Cinahlin artikkelit (n=10) luetaan ensin. Tämän jälkeen PsycINFON artikkeli jätetään pois, jos samainen artikkeli oli valittu jo Cinahl:n tuloksista. Lopuksi valitaan yhteensä 14 artikkelia.

Artikkelit ovat rakenteiltaan samanlaisia, mutta rakenteiden sisällöt poikkeavat hieman toisistaan. Esimerkiksi tulososiossa saattaa jokin tulos jäädä hieman epäselväksi. Tämä on kuitenkin selkiytetty artikkelin pohdintaosiossa. Kirjallisuuskatsauksessa eri artikkeleista saatuja tuloksia tiivistetään. Esimerkiksi kirjallisten ja sosiaalisten taitojen paraneminen laitetaan koulunkäyttitaitojen paraneminen -kategoriaan. Tuloksena elämän merkityksellisyys ”meaningfulness” tuli jo käsitteenä sellaisenaan monessa tutkimuksessa, joka käännetään suoraan englannista suomeksi.

5 Kirjallisuuskatsauksen tulokset

Tässä luvussa esitellään kirjallisuuskatsauksen tuloksia, jotka esitellään tutkimuskysymyksittäin jaoteltuina. Aineistoon valitut tutkimukset ovat listattuna liitteessä 3, josta näkyy tulosten tutkimuskohtainen kuvaus.

5.1 Lasten asenteet paranivat ja ikäihmiset saivat uutta merkitystä elämälleen

Yleisin esille noussut vaikutus oli lasten asenne ikäihmisiä kohtaan, jonka katsottiin lähes aina parantuneen (Viera 2016; Yasunga 2016; McKee 2015; Thompson 2015). Myös lasten ajatus ikääntymisestä muuttui positiivisempaan suuntaan (Fair 2015). Ikäihmisiä koskettava yleisin tutkimustulos oli elämän merkityksellisuuden lisääntyminen (Viera 2016; Yasunaga 2016). Usein molemmat, niin ikäihmiset kuin lapsetkin, halusivat jatkaa vastaavanlaista toimintaa (Chien 2017; Cohen-Mansfield 2016; Lane 2016). Kokemus oli ollut molemmille puolille positiivinen (Mosor 2019; Chien 2017; Yasunaga 2016).

Ylisukupolvisella vuorovaikutuksella oli positiivinen vaikutus lasten sosiaaliseen kehitykseen sekä koulumenestykseen. Usein esimerkiksi lasten kirjalliset taidot paranivat. (Cohen-Mansfield 2016; Fair 2015; McKee 2015; Isaki 2015.) Ikäihmisten elämän merkityksellisyyden ja hallinnan tunne lisääntyivät (Viera 2016; Yasunaga 2016). Ikäihmistä kutsuttiin usein vapaaehtoiseksi työntekijäksi, jos hän asui kotona. Jos hän asui ikäihmisten palvelukeskuksessa, hän oli osallistuja.

5.2 Järjestäminen työlästä

Ylisukupolvisella vuorovaikutuksella oli paljon hyötyjä, mutta myöskin kriittisiä havaintoja oli: Mosor (2019, 8) kirjoitti ylisukupolvisen vuorovaikutuksen järjestämisen olevan työlästä. Samassa tutkimuksessa oli vastaavaa kritiikkiä tullut niin lastentarhan opettajalta kuin myös ikäihmisiltä. Lastentarhanopettajien mielestä kaikkien osapuolten haastatteleminen oli työlästä, kun taas ikäihmiset kertoivat suurimman vaivannäön liittyvän matkustamiseen. (Mosor 2019.)

Israelilaisessa ylisukupolvisessa tietoliikennetutkimuksessa tutkittiin ikäihmisten (n=63) kouluvierailuita. Tutkimuksessa ikäihmiset menivät kouluhin kuudesluokkalaisten (n=56) järjestämään atk-opetukseen, jossa ikäihmisen oli tarkoitus tehdä lyhyt elämänkerta Word-ohjelmistolla. Kuudesluokkalaisista ”nuorista atk-opettajista” 30% ei omaksunut opettajan roolia. Jotkut ikäihmiset eivät varsinaisesti suostuneet kuudesluokkalaisten opetettavaksi ja syntyi ikään kuin kilpailutilanne. Osa lapsista mahdollisesti stressaantui ikäihmisten atk-vastoinkäymisten vuoksi. (Gamliel 2016.)

5.3 Vuorovaikutuksellista itseilmaisua ja kirjojen lukemista yhdessä

Yleisin vuorovaikutuksen muoto oli lukupiiri, jossa ikäihminen lukee lapsille kirjoja (Cohen-Mansfield 2016; Yasunaga 2016; Isaki 2015.) Ylisukupolvista vuorovaikutusta olivat myös tapaamiset, joissa jokainen lapsi ja ikäihminen toivat mukanaan kuvan, jonka sisällöistä keskusteltiin. (Lane 2016.) Erilaiset liikuntaan kannustavat toiminnalliset leikit sekä eri taidemuodot olivat myös tutkimuksissa esillä (Mosor 2019; Chien 2017; Salvo 2017; Schroeder 2017; Heydon 2016; Viera 2016; Fair 2015). Schroederin (2017) tutkimuksessa ylisukupolvista vuorovaikutusta oli yhteinen terveystutkimus ikäihmisille ja lapsille.

Tutkimuksissa tapahtumaympäristöinä oli usein joko koulu, ikäihmisten palvelukeskus tai liikuntapuisto. Keinona ylisukupolvisen vuorovaikutuksen lisäämiselle nähtiin palveluiden ja kaupungin suunnittelu. Ikäihmisten palvelukeskusten sekä koulujen ja päiväkotien on sijaittava melko lähekkäin, jotta ylisukupolvinen vuorovaikutus olisi mahdollisimman helposti toteutettavissa. (Mosor 2019; Salvo 2017.) Kaikkia tuloksia yhdisti se, että kyse oli ylisukupolvisesta vuorovaikutuksesta lasten ja ikäihmisten välillä.

5.4 Kirjallisuuskatsauksen keskeisimmät löydöt

- Lasten asenne ikäihmisiä kohtaan parani.
- Ikäihmisillä elämän merkityksellisyys lisääntyi.
- Lasten koulunkäyntitaidot paranivat.
- Ikäihmiset ja lapset halusivat jatkaa ylisukupolvista toimintaa.
- Ylisukupolvista vuorovaikutusta olivat lukupiirit, kuvista keskustelu, liikunta, taide ja terveystutkimukset.

6 Pohdinta

6.1 Tulokset

Kirjallisuuskatsaus antoi lupaavia tuloksia ylisukupolvisen vuorovaikutuksen hyödyistä ikäihmisille ja lapsille. Elämän merkityksellisyyden ja sosiaalisten taitojen paraneminen ovat merkittäviä asioita niin ikäihmisille kuin lapsillekin. Tulokset antoivat myös paljon ideoita siitä, mitä kaikkea ikäihmiset ja lapset voivat yhdessä tehdä. Toisaalta toiminnanjärjestäjien työpanos oli suuri (Mosor 2019). Tärkeä tulos oli, että ikäihmiset ja lapset halusivat usein jatkaa vastaavanlaista toimintaa (Chien 2017; Cohen-Mansfield 2016; Lane 2016). Aineisto vastasi melko hyvin kirjallisuuskatsauksen tehtäviin, vaikka vastauksia olisi voitu saada kattavammin. Aineiston tutkimuksissa on kuitenkin eri tutkimuskysymykset ja tavoitteet kuin tässä kirjallisuuskatsauksessa, joten perusteellisia vastauksia kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksiin on mahdoton saada. Esimerkiksi millaisia vaikutuksia ikäihmisen kuolemalla oli lapsiin ei selvinnyt tästä aineistosta.

Kirjallisuuskatsauksella löydettiin pääosin lyhytaikaisia, enintään lähivuosiin ulottuvia vaikutuksia. Tämä kuitenkin antaa osviittaa siitä, että ylisukupolvisella vuorovaikutuksella voidaan osittain korvata lapsen sosiaalisen ympäristön puutteita. Siitä, kuinka ylisukupolvisella vuorovaikutuksella voidaan paikata aukkoja lapsen kehityksellisissä olosuhteissa, pitäisi tehdä tutkimus. Hoitoalan opiskelijana näen Schroederin (2017) ikäihmisten ja lasten yhteisessä terveystutkimuksessa paljon hyviä mahdollisuuksia, joita voisi myös tutkia lisää.

Tulosten analyysissa piti pystyä näkemään vuorovaikutustilanteita viitekehityksen kautta. Esimerkiksi pohdittava oli, mikä on varsinaisesti ylisukupolvista vuorovaikutusta ja mikä ei. Kirjallisuuskatsausta tehdessä piti usein säilyttää realismi, sillä tarkoitus oli etsiä tutkimuksia, joiden tulokset olisivat myös sovellettavissa Suomeen. Toisinaan vuorovaikutustilanne oli niin hyvin toteutettu ja resursoitu, että jo se itsessään olisi ollut positiivinen kokemus kenelle tahansa. Liian suurella budjetilla tehty tutkimus voi syödä siis pohjaa koko tutkimukselta. Kaikki ideat eivät välttämättä ole realistisia ideoita Suomeen siirrettäviksi, kun otetaan huomioon maamme taloustilanne. Tutkijalla saattaa olla rahaa järjestää monenlaisia

vuorovaikutustilanteita, mutta kuitenkin suuremmassa mittakaavassa vastaavanlaista toimintaa ei taloudellisista syistä välttämättä voisi jatkaa.

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Työssä on noudatettu yleisesti hyväksytyjä tutkimuseettisiä periaatteita, joihin kuuluvat huolellisuus, avoimuus ja tarkkuus niin tutkimustyössä kuin tulosten julkaisussa sekä arvioinnissa. Tutkimuksessa kuuluu noudattaa tieteellisen tutkimuksen käytäntöjen ja eettisyyden mukaisia tutkimus-, tiedonhankinta- ja arviointimenetelmiä. (TENK 2019, 6.)

Koko hakuprosessi on kuvattu siten, että haku on toistettavissa samoin tuloksin myöhemminkin. Kaikki valinnat on perusteltu sekä hakuprosessissa että aineiston analyysissä. Kuten johdannossa jo kerrottiin, työn välillinen tavoite on löytää keinoja yksinäisyyden vähentämiseen. Tämän hyvän tarkoituksiperän ei kuitenkaan annettu mennä missään vaiheessa tutkimuskäytäntöjen ohi. Tutkimuksen luotettavuutta ja puolueettomuutta on tärkeä vaalia ja se, kuinka kirjallisuuskatsauksen tavoitteessa onnistutaan jää aina pohdittavaksi. Kirjallisuuskatsauksessa tietosuojaa ei tarvitse erityisesti huomioida, sillä aineistossa se on jo huomioitu.

Eryteisesti tiedonhaunprosessia kuvattaessa ja tulosten analyysissä pyritään perustelemaan vaikeatkin valinnat. Otsikoita lukiessa omat tutkimuskysymykset saattavat näyttäytyä uudessa valossa, jolloin sisäänottokriteerit voivat muuttua. Tämä kuitenkin tiedostettiin eikä merkittävää vääristymää päässyt valintaprosessiin syntymään.

Tutkimuksen aineisto oli kokonaan vieraskielistä. Valtaosa tutkimuksista oli yhdysvaltalaisia, mutta myös Aasia ja Eurooppa olivat edustettuina. Kirjallisuuskatsaus on työläs prosessi, jonka perusteelliseen tekemiseen tarvitaan paljon aikaa ja resursseja.

Tutkimuksissa esiintyvissä vuorovaikutustilanteissa tuli joskus vastoinkäymisiä, joiden ei katsottu kuitenkaan johtuneen varsinaisesti ylisukupolvisesta vuorovai-

kutuksesta. Yhtälailla vuorovaikutustilanteesta saattoi jäädä jokin positiivinen kokemus, joka ei sinänsä liity ylisukupolviseseen vuorovaikutukseen. Esimerkiksi jos jäätelö oli hyvää, jäätelö olisi ollut muutenkin hyvää. Tai jos jouduttiin odottamaan ja alkoi tylsistyttää, olisi jossain muualla ollut tylsää kuitenkin. Osallistujien iästä ei voinut olla aina varma, sillä esimerkiksi lapset saattoivat olla ”nuoria osallistujia”, jolla tarkoitettiin lapsista ja nuorista koostuvaa ryhmää.

Itse kirjallisuuskatsausta pidän onnistuneena. Tiedonhaussa on aina se riski, ettei haku tuota riittävästi sopivia osumia tai hakusanat eivät olekaan sopivat. Suomesta englanniksi kääntäminen ei aina ole itsestäänselvyys, vaikka sanakirja onkin käytössä. Nämä riskit tiedostin, minkä vuoksi pohjatyö ja koehaut tehtiin mahdollisimman huolellisesti sekä apuna käytettiin koulun informaattikkaa ja kirjallisuuskatsauksiin erikoistuneita opettajia.

6.3 Lopuksi

Kiinnostus aiheeseen syntyi omasta elämästä ja myös työkokemuksen ja koulu-elämän synnyttämästä tiedonjanosta. Itselläni on ollut aina läheiset välit isovanhempiini ja suhdetta heihin olen vuosien myötä alkanut arvostaa ja pitää itselleni jopa välttämättömänä. Itse vanhempana olen ollut huolissani jälkikasvuni sosiaalisen ympäristön kaventumisesta erityisesti ylisukupolvisessa mielessä, sillä mummola on kaukana toisella puolen maata.

Lasten yksinäisyyden lisääntyminen on merkittävä riskitekijä lapsen kehityksessä. Kaukon (2018) tutkimaan lasten yksinäisyyteen olisi löydettävä ratkaisuja! Perhekulttuureissa on maiden väleillä eroja ja kaikissa kulttuureissa on myös ihmisiä, joilla ei ole perhettä, isovanhempia tai lapsenlapsia. Lapsen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi päivähoito, koulu sekä sosiaalinen verkosto (Lastenmielenterveystalo, 21.8.2019). Ylisukupolvista vuorovaikutusta lisäämällä voidaan ainakin osittain paikata aukkoja kaikissa näissä Lastenmielenterveystalon mainitsemisissa tekijöissä. Ukkonen-Mikkola (2011, 131) sanoo osuvasti: ”Jo pelkkä lapsena oleminen riittää vanhuksen hymyyn ja kannustukseen.”

Jatkotutkimusideat:

- Ylisukupolvinen vuorovaikutus nuorten ja ikäihmisten välillä
- Ylisukupolvisessa suhteessa tapahtuvan ikäihmisen kuoleman vaikutus lapseen
- Ylisukupolvinen vuorovaikutus lasten ja ikäihmisten yhteisessä terveystutkimuksessa
- Voidaanko ylisukupolvisella vuorovaikutuksella korjata puutteita lapsen kehityksellisissä olosuhteissa?

LÄHTEET

Aro, L. & Lintu, T. 2012. Lasten kokemuksia yksinäisyydestä. Kasvatustieteet. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Bradley, H. 1996. Fractured Identities. Changing Patterns of Inequality. Cambridge: Polity Press.

Chien, H.& Tann, D. 2017. Study of a multigenerational learning program in Taiwan. Taiwan.

Cohen-Mansfield, J.& Jensen, B. 2016. Intergenerational Programs in Schools: Prevalence and Perceptions of Impact. Yhdysvallat.

Eläketurvakeskus. (18.9.2019). Vanhuuseläkeiät eri maissa.

Finlex. (1.10.2019). Perusopetuslaki.

Fair, C.& Delaphane, E. 2015. "It is Good to Spend Time with Older Adults. You Can Teach Them, They Can Teach You": Second Grade Students Reflect on Intergenerational Service Learning. Yhdysvallat.

Gamliel, Tova. 2016. Education in civic participation: Children, seniors and the challenges of an intergenerational information and communications technology program. Israel.

Heydon, R., McKee, L.& Daly, B. 2016. iPads and paintbrushes: integrating digital media into an intergenerational art class. Kanada.

Huttunen, J. 2018. Elinikä ja elinajanodote. Lääkärikirja Duodecim.

InfoFinland – Suomen kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet. 16.7.2019

Isaki, E.& Towle Harmon, M. 2015. Children and Adults Reading Interactively: The Social Benefits of an Exploratory Intergenerational Program. Yhdysvallat.

Jäntti-Leivo, M. 2018. Kansalaisten käsityksiä kuolemasta ja hyvästä kuolemasta. Pro gradu -tutkielma. Hoitotiede. Itä-Suomen yliopisto.

Kauko, O. 2018. Lasten yksinäisyys perhesiirtymissä: Lasten merkityksenantoa tutkimassa. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Tampereen yliopisto.

Kauko, O. 2012. Pienten koululaisten yksinäisyydelle antamat merkitykset arki-iltaapäivien yhteydessä. Janus. Vol. 20 (3) 2012, 216-230

Keränen, K. 2006 Koulukiusaaminen, sosiaaliset suhteet, minäkäsitys ja fyysiset ominaisuudet peruskoululaisilla. Liikuntapedagogiikka. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu –tutkielma.

Kotilainen, A. 2015. Yksinäisyyden sosiaalisuus – Tulkitseva fenomenologinen analyysi yksinäisyyden kokemisesta. Pro gradu- tutkielma. Sosiaalipsykologia, Valtiotieteet. Helsingin yliopisto.

Lallukka, K. 2003. Lapsuusikä ja ikä lapsuudessa: Tutkimus 6-12 vuotiaiden sosiokulttuurisesta ikätiedosta. Väitöskirja. Yhteiskuntapolitiikka. Jyväskylän yliopisto.

Lane, K. 2016. "Are you going to come and see us again soon?" An intergenerational event between stroke survivors and school-children. Kathleen Lane. 2016. Englanti.

Lasten mielenterveystalo. (25.8.2019) Lasten mielenterveyteen vaikuttavat tekijät. Vanhempien merkitys. <https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/Pages/Default.aspx>

Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. 2014. Etiikka hoitotyössä. 8. –9. painos. Sanoma Pro Oy.

Melvaskoski, A-L & Sieppi, S. 2018. Lapsen suru ja surun ilmentyminen lastenkirjallisuuden kuvissa. Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto. Kasvatustieteet.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto – Lapsen kasvu ja kehitys. 10.9.2019

Marin, M. 2001 Tarkastelukulmia ikään ja ikääntymiseen. Sankari, Anneja Jyrkämä, Jyrki (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino, 17–48.

McKee, L.& Heydon, R. 2015. Orchestrating literacies: Print literacy learning opportunities within multimodal intergenerational ensembles. Kanada.

Mosor, E. 2019. An intergenerational program based on psycho-motor activity promotes well-being and interaction between preschool children and older adults: results of a process and outcome evaluation study in Austria. Itävalta.

Niskanen, H. 2017. Varhainen sosioemotionaalinen kehitys ja sen yhteys sanaston kehitykseen. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

Nurminen, L. 2016. Lasten motoriset taidot kolmessa erilaisessa päiväkodissa. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto

Olweus, D. 1992. Kiusaaminen koulussa. Keuruu. Otava.

Olweus, D. 1993. Victimization by peers: Antecedents and long-term outcomes. Teoksessa Rubin, K. & Asendorpf, J. (toim.) Social withdrawal, inhibition and shyness in childhood. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 315-341.

Opetushallitus – Koulutus ja tutkinnot. (28.8.2019).

Parkkinen, M. 2015. Ikääntyminen, yksinäisyys ja toimintakyky. Yli 75-vuotiaiden-suomalaisyksinäisyyttä määrittävät tekijät ja toimintakyky yhteydessä yksinäisyyteen. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Sosiologia.

Peplau, A. L. & Perlman, D. 1982. Perspectives on loneliness. Teoksessa L. Peplau, & D. Perlman (toim.) Loneliness: A Sourcebook of Current Theory, Research and Therapy. New York: John Wiley and Sons, 1–18

Primack, B., Shensa, A., Sidani, J., Whaite, E., Lin, L., Rosen, D., Colditz, J., Radovic, A. & Miller, E. 2017. Social Media Use and Social Isolation among Young Adults in the United States. American Journal of Preventive Medicine. 2017;53(1):1-8.

Pönkänen, L. 2017. Flesh is Thicker than Bytes Electrophysiological studies on the cognitive and affective processing of physical and digital faces. Electrophysiological studies on the cognitive and affective processing of physical and digital faces. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiaalitieteet.

Schroeder, K. 2017. Dance for Health: An intergenerational program to increase access to physical activity. Yhdysvallat.

STTK. (27.12.2018). Eläkkeelle siirtymisen ikä on noussut. <https://www.sttk.fi/2018/12/27/elakkeelle-siirtymisen-ika-on-noussut/>

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston opetusjulkaisuja.

Salvo, D. 2017. Impacts of a Temporary Urban Pop Up Park on Physical Activity and Other Individual and Community Level Outcomes. Yhdysvallat.

Terveyden ja hyvinvoinin laitos – Lapset, nuoret ja perheet. (28.8.2019).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Lastensuojelun käsikirja – Rikoksen ja riidan sovittelumenettely.

Terveyskylä – Palliatiivinen hoito (3.9.2019). <https://www.terveyskyla.fi/palliatiivinentalo/palliatiivinen-hoito>

Thompson, E. & Weaver, A. 2015. Making Connections: The Legacy of an Intergenerational Program. Yhdysvallat

Tiede. 2017. Somen suurkuluttajat tuntevat itsensä yksinäisimmiksi. Sanoma.

Tilastokeskus. (20.9.2019). Äidit tilastoissa. Syntyneet 2018.

Tontti, S. 2011. Isoäitien ja lastenlasten välisen yhteydenpidon haasteita ja esteitä. Pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteet. Käyttäytymistieteidenlaitos.

Turunsanomat. (29.1.2018). Yli 100-vuotiaiden määrä kasvaa vauhdilla – kolmin-kertaistui 2000-luvulla. Kotimaa.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (20.10.2019). <https://www.tenk.fi/>

Ukkonen-Mikkola. 2011. Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Vainio, N. 2014. Lasten harrastaminen sijaisperheissä. Valtiotieteellisen tiedekunnan sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Valvira. (3.9.2019). Elämän loppuvaiheen hoito. https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammatinharjoittaminen/elaman_loppuvaiheen_hoito

Viera, S., Sousa, L.& Radstake, H. 2016. Intergenerational Toy Library: One, Two, Three ... Let's Play Again?. Portugali.

Väestöliitto - Nuoret. (25.8.2019). <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/ihmissuhteet/vuorovaikutus/>

Weckström, E. 2017. Steps Together: Children's Experiences of Participation in Club Activities With the Elderly. Journal of Intergenerational Relationships.

Weiss, R.S. 1973. Loneliness. The experience of emotional and social isolation. Cambridge, MA: MIT Press.

Yasunaga, M. 2016. Multiple impacts of an intergenerational program in Japan: Evidence from the Research on Productivity through Intergenerational Sympathy Project. Japan.

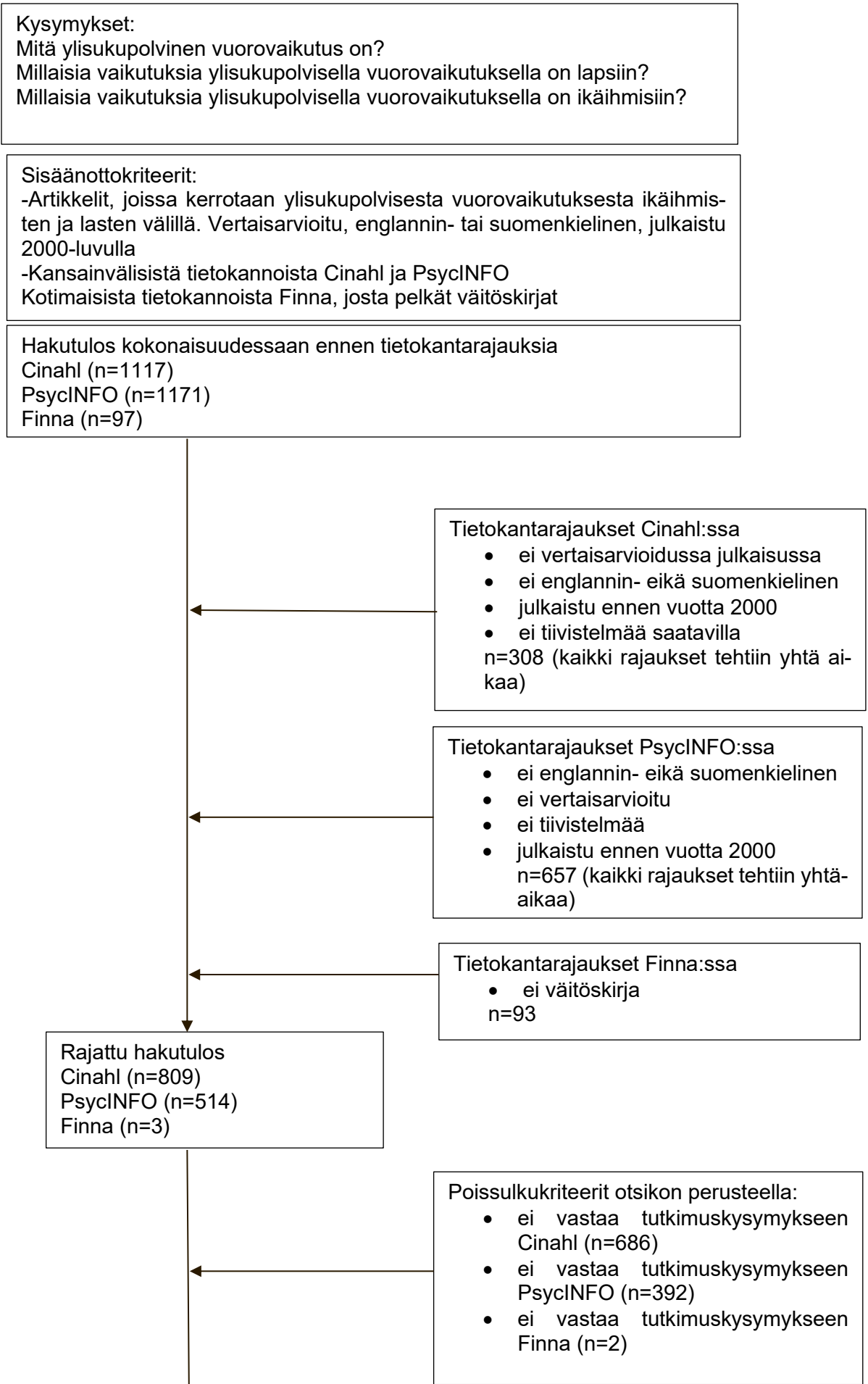
Yle. (28.8.2015). Koulumummo halii, jos jokin menee pieleen. Ilmiöt. <https://yle.fi/uutiset/3-8257881>

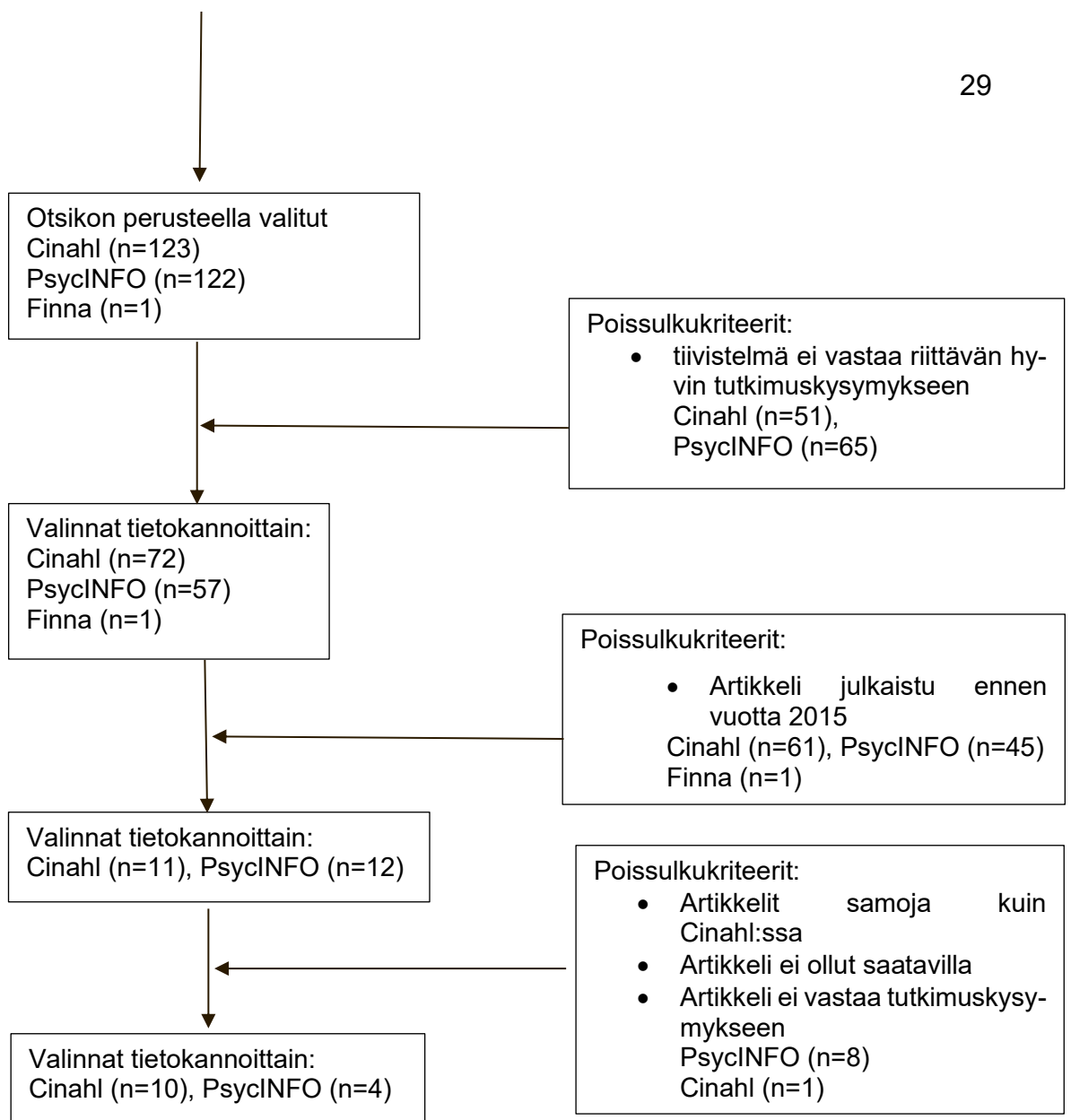
Yle. (25.2.2016). Aidon kylätunnelman resepti: Päiväkoti ja vanhainkoti pistivät hynttyyt yhteen. Kotimaa. <https://yle.fi/uutiset/3-8668902>

Ympäristöministeriö. 2016. Jokamiehen oikeudet – Lainsäädäntöä ja käytäntöä.

LIITTEET

Liite 1. Artikkeleiden hakuprosessi

Liite 2. Hakusanataulukko

	Käsite 1	AND	Käsite 2	AND	Käsite 3
Oma hakusana	ylisukupolvinen, monisukupolvinen, sukupolvien välinen, yhteisöllisyys		ikäihminen, eläkeläinen, vanhus, ikääntynyt, iäkäs, eläkeläiset, seniori		lapsi, nuori, kouluikäinen, leikkiikäinen,
	OR		OR		OR
YSA	sukupolvi		ikäntyneet, ikäihmiset, vanhukset		lapset, nuoret, kouluikäiset, leikki-ikäiset
	OR		OR		OR
MeSH (englanniksi)	intergenerational relations		aged, elderly		child
	OR		OR		OR
FinMeSH (suomeksi)	sukupolvien välinen		ikäihminen, ikääntynyt, iäkäs, vanhus, eläkkeellä oleminen		child, children, adolescent, adolescents, young adult
	OR		OR		OR
Hoidokki			aged, elderly, 80 and over		child, adolescent,
	OR		OR		OR
Hakusana englanniksi mm. Terminologian tietokannat, MOT	intergenerational, multigenerational,		aged, senior, elder, old people		child, school-age, preschool-age, pupil,
	OR		OR		OR
CINAHL Headings Subject terms	intergenerational relations		aged, elder		child

Liite 3. Hakulausekkeet

Cinahl-haku: ("Aged") OR (elder* or "old people" or senior*) And (MH "Intergenerational Relations") OR (intergeneratio* or multigeneration*) And child* or pupil* or pre-school* or "school age*". Sisäänottokriteerit: kieli on joko englanti tai suomi, on vertaisarvioitu, tehty 2000-luvulla, tutkimus koskee ylisukupolvista vuorovaikutusta, tiivistelmä saatavilla.

PsycINFO: ssa hakusanat ovat: (aged or "elder*" or "senior*" or "old people") and ("child*" or "pupil" or "pre-school" or "school age") and ("intergeneration*" or "multigeneration*"). Sisäänottokriteerit ovat samat kuin Cinahl-haussa.

Finnassa hakusanat ovat: (ylisukupolv* OR monisukupolv* OR intergenerat* OR multigenerat*) AND (ikäihmi* OR ikääntyn* OR vanhu* OR aged OR elder*) AND (laps* OR child*). Sisäänottokriteerit ovat samat kuin edellisissä, mutta vain väitöskirjat kelpaavat.

Liite 4. Aineistotaulukko

Tutkimuksen tekijät, vuosi, nimi ja julkaisumaa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusmenetelmä ja aineisto	Keskeiset tulokset
1) Mosor, E. 2019. An inter-generational program based on psycho-motor activity promotes well-being and interaction between preschool children and older adults: results of a process and outcome evaluation study in Austria. Itävalta.	Tarkoitus oli tutkia ylisukupolvisen psykomotorisen vuorovaikutustoiminnan onnistumista ja toteutettavuutta sekä seurauksia.	Monikeskustutkimus. 93 ikäihmistä ja 78 esikoululaista.	Ei muutosta ikäihmisissä onnellisuuden ilmaisussa. Ikäihmisten suvaitsevaisuus erilaisuutta kohtaa lisääntyi. Asenteet lapsia kohtaan paraniivat. Ikäihmisten sosiaalinen käyttäytyminen lisääntyi. Lapsien halu ottaa kontakti ikäihmiseen lisääntyi. Ylisukupolvisen toiminnan järjestäminen oli melko työlästä.

2) Chien, H.& Tann, D. 2017. Study of a multi-generational learning program in Taiwan. Taiwan.	Tarkoitus oli tutkia lasten asenteiden muutoksia ikääntyneitä kohtaan ylisukupolvisen ohjelman ansiosta.	Monivalintakysymykset: kvantitatiivinen tutkimus, Cronbach's alpha. Kvalitatiivinen aineisto havainnointi ja strukturoimattomat kysymykset. Lapset (n=163), ikäihmiset (n=196).	Musiikkia, käsitöitä, lukemista ja pelejä. Lasten mielestä heidän tietomääränsä kasvoi. Ikäihmisten asenteissa lapsia kohtaan ei tapahtunut muutosta. Kaikille positiivinen kokemus ja halu jatkaa vastaavanlaista toimintaa.
3) Salvo, D. 2017. Impacts of a Temporary Urban Pop Up Park on Physical Activity and Other Individual and Community Level Outcomes. Yhdysvallat.	Tarkoitus oli tutkia liikuntapuiston käyttöä sekä siitä aiheutuvia hyötyjä kaupungin läheisyydessä.	Poikkileikkaustutkimus, useita otantoja.	Liikunta on yksi ylisukupolvisen vuorovaikutuksen muoto.
4) Schroeder, K. 2017. Dance for Health: An inter-generational program to increase access to physical activity. Yhdysvallat.	Tarkoitus arvioida ylisukupolvisen ohjelman vaikutusta liikunnan lisäämisessä köyhällä alueella.	n=372 ikäihmistä, n= 149 lasta	Tanssi, liikunta ja terveystutkimus.

5) Cohen-Mansfield, J.& Jensen, B. 2016. Intergenerational Programs in Schools: Prevalence and Perceptions of Impact. Yhdysvallat.	Tarkoituksena oli tutkia (n=92) ikäihmisen toimimista lasten avustajina kouluissa sekä lapsien osallistumista yhteiseen toimintaan ikäihmisten kanssa.	Laadullinen tutkimus. Avoimet kysymykset. Ikäihmisiä 92.	Osallistuneet ikäihmiset halusivat jatkaa vastaavanlaisessa toiminnassa myös tulevaisuudessa. Lasten opiskelumenestys parani. Ikäihmiset lukijoina, yhteisiä lautapelejä, vuorovaikutuksellista oppimista.
6) Gamliel, Tova. 2016. Education in civic participation: Children, seniors and the challenges of an intergenerational information and communications technology program. Israel.	Tarkoituksena tutkia ikäihmisten vierailua ala-asteella. Lapset toimivat nuorina atk-opettajina ikäihmisten tehdessä elämänkertaansa word-ohjelmistolla.	Havainnointi atk-luokassa lukuvuoden ajan ja puolistrukturoidut ja ei-strukturoidut haastattelut, joista temaattinen analyysi. 63 ikäihmistä ja 56 ala-aste-laista.	70% lapsista sai uusia eväitä opiskeluun. Nähtiin selkeä jakautuminen digiosaajiin (lapset) ja digivieraantuneisiin (ikäihmistet).
7) Heydon, R., McKee, L.& Daly, B. 2016. iPads and paintbrushes: integrating digital media into an intergenerational art class. Kanada.	Tarkoituksena tutkia kuinka ylisukupolisessa taideopetuksessa ovat lapset ja ikäihmiset hyödyntävät digitaalista mediaa.	Data kerätty viiden kuukauden aikana taideopetuksessa. Etnografinen temaattinen analyysi. Lapsia 9 ja ikäihmisiä 15.	Taideopetus yhdistettynä digitaaliseen mediaan soveltuu yhdessä lapsille ja ikäihmisille.

8) Lane, K. 2016. "Are you going to come and see us again soon?" An intergenerational event between stroke survivors and school-children. Kathleen Lane. 2016. Englanti.	Tutkimuksen tarkoitus oli tutkia ylisukupolvisen vuorovaikutuksen avulla ihmisten ymmärrystä aivohalvauspotilaan elämästä.	Ikäihmisten (n=4) ja lasten (n=12) 40minuuttia kestävä tapaaminen. Tarkkailu ja haastattelut.	Lapset kiintyivät selviytyjiin. Ikäihmiset saivat positiivisen kokemuksen "normaalista elämästä". Piirtämistä, kirjoittamista ja keskustelua kuvien sisällöistä.
9) Viera, S., Sousa, L.& Radstake, H. 2016. Intergenerational Toy Library: One, Two, Three ... Let's Play Again?. Portugali.	Tarkoituksena oli hankkia tietoa ylisukupolvisen vuorovaikutuksen hyödyistä ja siitä kuinka ylisukupolvisista vuorovaikutusta kannattaisi kehittää.	88 lasta 3-6v, 15 ikäihmistä 74-96v. Sisällön analyysi. Haastattelut kaikille.	Elämän merkityksellisyys kasvoi ikäihmisillä. Lap- sille positiivinen sekä sosiaalisesti kehittävä kokemus, ymmärrys ikäihmisiä kohtaan kasvoi. Lautapelejä, kevyt urheilu ja vuorovaikutuksellinen opettaminen.

<p>10) Yasunaga, M. 2016. Multiple impacts of an intergenerational program in Japan: Evidence from the Research on Productivity through Intergenerational Sympathy Project. Japan.</p>	<p>Tarkoitus tutkia ikäihmisten kouluissa pitämiä lukuopioita ja niiden vaikutuksia ikäihmisiin ja lapsiin.</p>	<p>Kerättiin kahden vuoden aikana. Ikäihmisillä (n=67) oli kontrolliryhmä. Monivalintukysymykset, joihin vastattiin kuuden kuukauden välein. Lapsia oli mukana 470.</p>	<p>Luottamus sukupolvien välillä lisääntyi. Elämähallinnan tunne ja merkityksellisyys kasvoivat ikäihmisillä.</p>
<p>11) Fair, C.& Delaphane, E. 2015. "It is Good to Spend Time with Older Adults. You Can Teach Them, They Can Teach You": Second Grade Students Reflect on Intergenerational Service Learning. Yhdysvallat.</p>	<p>Tarkoituksena tutkia kuinka lapset hyödyntävät kirjoitusosaamistaan palveluopiskelussa sekä kuinka lapset kuvaavat suhtautumistaan ikäihmisiin.</p>	<p>Vuoden ajan lapset (n=31) käyvät vanhainkodissa. Lapsille avoimet haastattelut.</p>	<p>Lasten ymmärrys ikääntymisestä lisääntyi. Lapset kehittivät kirjallisisissa taidoissa. Käsitöitä, piirtämistä ja keskustelua.</p>

12) Isaki, E.& Towle Harmon, M. 2015. Children and Adults Reading Interactively: The Social Benefits of an Exploratory Intergenerational Program. Yhdysvallat.	Tarkoitus tutkia ylisukupolvisten lukupiirien vaikutuksia ikäihmisiin ja lapsiin.	MMSE- sekä mieliala- ja kommunikointimittarit. Ikäihmisä kuusi ja lapsia 12.	Ei muutoksia MMSE ikäihmisten kognitiivisissa toiminnoissa eikä myöskään mielialassa. Lapset innostuivat lukemisesta ja saivat itsevarmuutta ääneen lukemisessa.
13) McKee, L.& Heydon, R. 2015. Orchestrating literacy learning opportunities within multimodal intergenerational ensembles. Kanada.	Tarkoituksena tutkia lasten (n=13) kirjoitus- ja lukutaidon kehittymistä ylisukupolvisen ohjelman yhteydessä. Ikäihmiset (n=13).	Kolmetoista 4-5 vuotiasta, seitsemän ikäihmistä. Havainnoiva tarkkailu, etnografinen tutkimus.	Lasten luku ja kirjoitustaito kehittyi. Sosiaaliset taidot kehittyivät. Asenne ikäihmisiä kohtaa parani. Taidetta ja laulua.
14) Thompson, E.& Weaver, A. 2015. Making Connections: The Legacy of an Intergenerational Program. Yhdysvallat.	Tarkoitus tutkia ovatko opiskelijoiden ennakkoluulot pienemmät ikäihmisiä kohtaan lapsena koettuna ylisukupolvisen vuorovaikutuksen seurauksena kontrolliryhmään verrattuna.	Lineaarinen regressioanalyysi. Kvasikoe.	Ylisukupolvinen vuorovaikutus lisäsi positiivista kuvaa ikääntyneistä.